Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
JULIANE KOKOTT
przedstawiona w dniu 23 stycznia 2020 r.[1]

Sprawa C-658/18

UX
przeciwko
Governo della Repubblica italiana

(wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Giudice di pace di Bolonia [sędziego pokoju w Bolonii, Włochy])

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym – Dopuszczalność – Zewnętrzna i wewnętrzna niezawisłość sędziowska – Polityka społeczna – Dyrektywa 2003/88/WE – Czas pracy – Artykuł 7 – Coroczny płatny urlop wypoczynkowy – Sędziowie pokoju – Dyrektywa 1999/70/WE – Porozumienie ramowe w sprawie pracy na czas określony zawarte przez UNICE, CEEP oraz ETUC – Klauzula 4 – Zakaz dyskryminacji – Odpowiedzialność państw członkowskich za naruszenia prawa Unii

I. Wprowadzenie

1. Czy włoscy sędziowie pokoju są pracownikami i czy w związku z tym mają prawo do płatnego urlopu?

2. Kwestia ta powinna zostać rozstrzygnięta w niniejszym postępowaniu. Zgodnie ze stanowiskiem Włoch i włoskich sądów wyższej instancji sędziowie pokoju sprawują urząd honorowy, za co otrzymują rekompensatę z tytułu poniesionych kosztów. Jednak sędzia pokoju będąca powódką w postępowaniu głównym, która w roku poprzedzającym sporny okres urlopowy zakończyła około 1800 postępowań i prowadziła rozprawy przez dwa dni w tygodniu, uważa, że jest pracownikiem i ubiega się o płatny urlop. W postępowaniu nakazowym przed innym sędzią pokoju dochodzi ona ekwiwalentu pieniężnego za urlop, którego jej odmówiono.

3. Wynikający z tego postępowania wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym porusza w szczególności kwestie dotyczące dyrektywy w sprawie czasu pracy[2] i porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony[3]. Jednakże kwestionowana jest już sama dopuszczalność wniosku, ponieważ Włochy i Komisja twierdzą, że sąd krajowy znajduje się w sytuacji konfliktu interesów.

1 Język oryginału: niemiecki.

2 Dyrektywa 2003/88/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 listopada 2003 r. dotycząca niektórych aspektów organizacji czasu pracy (Dz.U. 2003, L 299, s. 9).

3 Dyrektywa Rady 1999/70/WE z dnia 28 czerwca 1999 r. dotycząca Porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony, zawartego przez UNICE, CEEP oraz ETUC (Dz.U. 1999, L 175, s. 43).

II. Ramy prawne

A. Prawo Unii

1. Dyrektywa w sprawie czasu pracy

4. W art. 1 dyrektywy w sprawie czasu pracy został określony jej przedmiot i zakres zastosowania:

„1. Niniejsza dyrektywa ustala minimalne wymagania w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w odniesieniu do organizacji czasu pracy.

2. Niniejszą dyrektywę stosuje się do:

a) minimalnych okresów dobowego odpoczynku, odpoczynku tygodniowego oraz corocznego urlopu wypoczynkowego, przerw oraz maksymalnego tygodniowego wymiaru czasu pracy […].

b) […]

3. Niniejszą dyrektywę stosuje się do wszystkich sektorów działalności, zarówno publicznego, jak i prywatnego, w rozumieniu art. 2 dyrektywy 89/391/EWG, bez uszczerbku dla przepisów art. 14, 17, 18 oraz 19 niniejszej dyrektywy.

[…]

4. […]”.

5. Artykuł 7 dyrektywy w sprawie czasu pracy reguluje kwestię minimalnego uprawnienia do urlopu:

„1. Państwa członkowskie przyjmują niezbędne środki w celu zapewnienia, by każdy pracownik był uprawniony do corocznego płatnego urlopu w wymiarze co najmniej czterech tygodni, zgodnie z warunkami uprawniającymi i przyznającymi mu taki urlop, przewidzianymi w ustawodawstwie krajowym i/lub w praktyce krajowej.

2. […]”.

2. Dyrektywa 89/391/EWG

6. Artykuł 2 dyrektywy Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy[4] określa sektory działalności objęte tą dyrektywą:

„1. Niniejsza dyrektywa będzie miała zastosowanie we wszystkich sektorach działalności, zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym (przemysłowym, rolniczym, handlowym, administracyjnym, usług, szkolnictwa, oświaty i kultury, działalności rozrywkowej, itp.).

2. Niniejsza dyrektywa nie będzie miała zastosowania tam, gdzie istniałaby sprzeczność interesów – w odniesieniu do specyficznej działalności publicznej i społecznej, takiej jak siły zbrojne czy policja, lub też w odniesieniu do określonych dziedzin działalności w zakresie usług związanych z ochroną cywilną.

4 Dz.U. 1989, L 183, s. 1. Późniejsze zmiany tej dyrektywy nie mają znaczenia dla niniejszego postępowania.

W powyższych wypadkach bezpieczeństwo i higiena pracy pracowników powinna być zapewniona w sposób możliwie jak najszerszy, z uwzględnieniem zasad i celów niniejszej dyrektywy".

3. Porozumienie ramowe w sprawie pracy na czas określony

7. Porozumienie ramowe w sprawie pracy na czas określony zawarte pomiędzy UNICE, CEEP i ETUC stało się wiążące na mocy dyrektywy 1999/70.

8. Klauzula 2 porozumienia ramowego reguluje jego zakres zastosowania:

„1. Niniejsze Porozumienie ma zastosowanie do pracowników zatrudnionych na czas określony, na podstawie umowy lub w ramach stosunku pracy określonego przez ustawodawstwo, układy zbiorowe lub praktykę obowiązującą w każdym z państw członkowskich.

2. […]".

9. Klauzula 3 porozumienia ramowego definiuje różne pojęcia:

„1. […] »pracownik zatrudniony na czas określony« oznacza osobę, która zawarła umowę o pracę lub stosunek pracy bezpośrednio między pracodawcą a pracownikiem, a termin wygaśnięcia umowy o pracę lub stosunku pracy jest określony przez obiektywne warunki, takie jak nadejście dokładnie określonej daty, wykonanie określonego zadania lub nastąpienie określonego wydarzenia[;]

2. […] »porównywalny pracownik zatrudniony na czas nieokreślony« oznacza pracownika, który zawarł umowę o pracę lub stosunek pracy na czas nieokreślony w tym samym zakładzie i mającego pracę/zawód taki sam lub podobny, uwzględniając kwalifikacje/umiejętności.

…".

10. Klauzula 4 porozumienia ramowego ustanawia zasadę niedyskryminacji pracowników zatrudnionych na czas określony:

„1. Jeżeli chodzi o warunki pracy, pracownicy zatrudnieni na czas określony nie będą traktowani w sposób mniej korzystny niż porównywalni pracownicy zatrudnieni na czas nieokreślony, jedynie z tego powodu, że pracują na czas określony, chyba, że zróżnicowane traktowanie uzasadnione jest powodami o charakterze obiektywnym.

2. O ile jest to właściwe, zastosowanie ma zasada pro rata temporis.

3. Warunki stosowania niniejszej klauzuli określone zostaną przez państwa członkowskie, po konsultacji z partnerami społecznymi, i/lub przez partnerów społecznych, z uwzględnieniem regulacji wspólnotowych oraz ustawodawstwa krajowego, układów zbiorowych i praktyki.

4. Kryteria w zakresie długości okresu zatrudnienia, dotyczące szczególnych warunków zatrudnienia, będą takie same w odniesieniu do pracowników zatrudnionych na czas określony, jak w odniesieniu do pracowników zatrudnionych na czas nieokreślony, chyba, że zróżnicowanie kryteriów w zakresie długości okresu zatrudnienia uzasadnione jest powodami o charakterze obiektywnym".

B. Prawo włoskie

11. Artykuł 106 włoskiej konstytucji zawiera podstawowe przepisy dotyczące dostępu do urzędu sędziego:

„Sędziowie są mianowani w drodze konkursów.

Ustawa o ustroju sądów powszechnych może zezwalać na mianowanie, także w drodze wyboru, sędziów honorowych na wszystkie stanowiska przyznane pojedynczym sędziom.

[…]”.

12. Artykuł 1 ustawy nr 374 z dnia 21 listopada 1991 r. o „ustanowieniu urzędu sędziego pokoju” zawiera podstawowe przepisy dotyczące statusu i funkcji sędziego pokoju:

„1. Ustanawia się sędziego pokoju, który sprawuje wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych i karnych oraz pełni funkcję polubowną w sprawach cywilnych zgodnie z przepisami niniejszej ustawy.

2. Urząd sędziego pokoju pełni sędzia honorowy mający status sędziego wymiaru sprawiedliwości […]”.

13. Zgodnie z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym ustawa nr 374 przewiduje procedurę wyboru sędziów sprawujących ten urząd, która podlega przepisom art. 4, 4a i 5 i przebiega w trzech etapach a) określenie tymczasowego zaszeregowania na podstawie kwalifikacji uprawniających do przyjęcia na okres próbny; b) przeprowadzenie sześciomiesięcznego okresu próbnego; c) określenie ostatecznego zaszeregowania i mianowanie sędziego pokoju po przeprowadzeniu testów kompetencji przez rady sądownictwa i Consiglio Superiore della Magistratura (najwyższą radę sądownictwa, Włochy) [5]. Włochy podnoszą, że faktycznego mianowania dokonuje minister sprawiedliwości.

14. Włochy wskazują również, że sędziowie pokoju są mianowani na cztery lata i mogą być mianowani ponownie na maksymalnie cztery kolejne lata. Powyższe wynika prawdopodobnie z art. 18 ust. 1 i 2 Decreto legislativo nr 116 z dnia 13 lipca 2017 r. Wcześniejsze regulacje zezwalały, jak się wydaje, na dłuższe sprawowanie funkcji.

15. Decreto legislativo nr 274/2000 z dnia 28 sierpnia 2000 r. „Disposizioni sulla competenza penale del giudice di pace” (dekret ustawodawczy nr 274/2000 w sprawie właściwości sędziego pokoju w sprawach karnych) oraz kodeks karny regulują właściwość sędziego pokoju w sprawach karnych, który to urząd sprawuje powódka. Artykuł 4 dekretu ustawodawczego nr 274/2000 przewiduje między innymi właściwość rzeczową sędziego pokoju w odniesieniu do niektórych przestępstw przewidzianych w kodeksie karnym oraz w odniesieniu do niektórych przestępstw lub usiłowania ich dokonania czy naruszeń określonych w niektórych ustawach szczególnych. Ponadto sędzia pokoju jest również właściwy w sprawach o niektóre przestępstwa związane z imigracją oraz w sprawach dotyczących nadzoru nad niektórymi środkami stosowanymi na mocy prawa o cudzoziemcach.

16. Zgodnie z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynagrodzenie sędziego pokoju obejmuje kilka składników. Sędziowie pokoju otrzymują kwotę podstawową w wysokości 258,63 EUR za każdy miesiąc, w którym pełnią funkcję. Ponadto otrzymują one również płatności za dni rozpraw oraz za rozstrzygnięcie spraw w toku. Jednak w czasie przerwy od pracy w sądach w miesiącu sierpniu sędziowie pokoju nie otrzymują żadnego wynagrodzenia.

5 Punkt 85 wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

17. Ten system wynagradzania różni się od systemu mającego zastosowanie do sędziów zawodowych. Ci ostatni otrzymują miesięczną pensję i mają prawo do płatnego urlopu wypoczynkowego w wymiarze 30 dni rocznie.

18. Sędziowie pokoju mogą wprawdzie wykonywać inną działalność zawodową, ale niektóre rodzaje działalności są zakazane. W szczególności nie mogą oni praktykować jako adwokaci w okręgu sądowym, w którym sprawują urząd.

19. Jak wynika z treści wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, wynagrodzenie włoskich sędziów pokoju podlega takiemu samemu opodatkowaniu jak wynagrodzenie innych pracowników. Według treści wniosku składki na ubezpieczenie społeczne nie są odprowadzane, ale sędziowie pokoju nie korzystają również z odnośnego zabezpieczenia społecznego [6].

20. Sędziowie pokoju podlegają wreszcie podobnym wymogom dyscyplinarnym jak sędziowie zawodowi. Wymogi te są egzekwowane przez Consiglio Superiore della Magistratura (najwyższą radę sądownictwa) wspólnie z ministrem sprawiedliwości.

III. Stan faktyczny i wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

21. Powódka w postępowaniu głównym (zwana dalej: powódką) od dnia 26 marca 2002 r. sprawuje funkcję sędziego pokoju.

22. Zgodnie z informacjami posiadanymi przez sąd odsyłający powódka, jako sędzia w sprawach karnych, w okresie od 1 lipca 2017 r. do 30 czerwca 2018 r. wydała 478 wyroków i 1326 postanowień o umorzeniu postępowania. Ponadto powódka przeprowadzała dwie rozprawy w tygodniu, z wyjątkiem okresu urlopowego w sierpniu 2018 r.

23. W dniu 8 października 2018 r. powódka wniosła do Giudice di pace di Bologna (sędziego pokoju w Bolonii, Włochy) pozew o wydanie nakazu zapłaty przeciwko rządowi Republiki Włoskiej, dochodząc roszczenia o zapłatę wynagrodzenia za sierpień 2018 r. na podstawie przepisów o odpowiedzialności państwa. Domaga się ona kwoty 4500 EUR odpowiadającej miesięcznemu wynagrodzeniu sędziego zawodowego z czternastoletnim stażem pracy, co najmniej jednak, alternatywnie, kwoty swojego wynagrodzenia netto za miesiąc lipiec 2018 r. w wysokości 3039,76 EUR.

24. Jest to kwota, której powódka domaga się tytułem odszkodowania za szkody poniesione w związku z oczywistym naruszeniem przez państwo włoskie klauzuli 2 i klauzuli 4 pkt 1, 2 i 4 Porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony w związku z art. 1 ust. 3 i art. 7 dyrektywy 2003/88/WE oraz art. 31 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

25. Sędzia pokoju w Bolonii początkowo skierował do Trybunału pięć pytań w tym postępowaniu [7], ale później zrezygnował z dwóch z nich. Pozostają więc trzy następujące pytania:

1. Czy sędzia pokoju, jako sąd odsyłający, jest objęty pojęciem powszechnego europejskiego sądu właściwego do złożenia wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 267 TFUE, nawet jeśli krajowy system prawny nie przyznaje mu, z powodu jego niepewnej sytuacji zawodowej, warunków pracy równoważnych warunkom pracy sędziów zawodowych, mimo iż wykonuje on te same funkcje związane ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości i jest objęty krajowym systemem wymiaru sprawiedliwości, z naruszeniem gwarancji niezawisłości i bezstronności powszechnego sądu europejskiego, wskazanych przez Trybunał w wyrokach z dnia 19 września 2006 r., Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, pkt 47–53), z dnia 27 lutego 2018 r.,

6 Zobacz pkt 102 wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

7 Dz.U. 2019, C 25, s. 19.

Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 32 i 41–45) oraz z dnia 25 lipca 2018 r. Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 50–54)?

2. W wypadku odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze, czy praca powódki będącej sędzią pokoju jest objęta pojęciem „pracownika zatrudnionego na czas określony", o którym mowa w art. 1 ust. 3 i art. 7 dyrektywy 2003/88 w związku z klauzulą 2 Porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony, przyjętego dyrektywą 1999/70, oraz art. 31 ust. 2 Kart praw podstawowych Unii Europejskiej, zgodnie z wykładnią dokonaną przez Trybunał w wyrokach z dnia 1 marca 2012 r., O'Brien (C-393/10, EU:C:2012:110) i z dnia 29 listopada 2017 r., King (C-214/16, EU:C:2017:914), a jeżeli tak, to czy sędziego sądu powszechnego lub sędziego zawodowego można uznać za pracownika zatrudnionego na czas nieokreślony porównywalnego z pracownikiem zatrudnionym na czas określony, jakim jest sędzia pokoju, do celów stosowania takich samych warunków pracy, jak te określone w klauzuli 4 Porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony, przyjętego dyrektywą 1999/70?

3. W wypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytania pierwsze i drugie, czy art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, w związku z art. 267 TFUE, w świetle orzecznictwa Trybunału dotyczącego odpowiedzialności państwa włoskiego za oczywiste naruszenie prawa wspólnotowego przez sąd, od którego wyroku nie przysługuje środek prawny, wyrażonego w wyrokach: z dnia 30 września 2003 r., Kobler (C-224/01, EU:C:2003:513); z dnia 13 czerwca 2006 r., Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391) oraz z dnia 24 listopada 2011 r., Komisja/Republika Włoska (C-379/10, nie publikowany, EU:C:2011:775), stoją na przeszkodzie art. 2 ust. 3 i 3a ustawy nr 117 o odpowiedzialności cywilnej sędziów z dnia 13 kwietnia 1988 r., która przewiduje odpowiedzialność sędziego za winę umyślną lub rażące niedbalstwo „w przypadku oczywistego naruszenia przepisów ustawy oraz prawa Unii Europejskiej" i która stawia sąd krajowy przed wyborem – w ramach którego, niezależnie od rozwiązania, na które się zdecyduje, sędzia ponosi odpowiedzialność cywilną i dyscyplinarną względem państwa w sprawach, w których stroną jest organ administracji publicznej, w szczególności gdy sędzia rozpatrujący sprawę jest sędzią pokoju zatrudnionym na czas określony, pozbawionym skutecznej ochrony prawnej, finansowej i socjalnej – jak to ma miejsce w niniejszej sprawie, polegającym na tym, czy naruszyć przepisy krajowe, odstąpić od ich stosowania i zastosować prawo Unii Europejskiej, zgodnie z wykładnią Trybunału, czy też, przeciwnie, naruszyć prawo Unii Europejskiej poprzez zastosowanie przepisów krajowych stojących na przeszkodzie uznaniu ochrony oraz sprzecznych z art. 1 ust. 3 i art. 7 dyrektywy 2003/88, z klauzulami 2 i 4 Porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony przyjętego w dyrektywie 1999/70, a także z art. 31 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej?

26. Powódka, Republika Włoska i Komisja Europejska przedstawiły swoje uwagi na piśmie i ustnie na rozprawie w dniu 28 listopada 2019 r.

IV. Ocena prawna

27. Zacznę od zbadania dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, zajmując się tym samym od razu pytaniem pierwszym. Następnie odpowiem na pytania drugie i trzecie.

A. Dopuszczalność

28. Zarówno Włochy, jak i Komisja mają wątpliwości co do dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, które pokrywają się z pierwszym pytaniem postawionym przez sędziego pokoju.

1. W przedmiocie konieczności postawienia wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

29. Komisja podnosi w pierwszej kolejności, że sam sąd odsyłający stwierdza, iż wystąpienie z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie jest konieczne. Czyniąc to, Komisja nie bierze jednak pod uwagę faktu, że przytoczona część wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym [8] przywołuje jedynie argumenty powódki.

30. Komisja jest również zdania, że sąd odsyłający nie wyjaśnia wystarczająco jasno, dlaczego decyzja Trybunału jest konieczna. Podnosi ona zatem zarzut naruszenia art. 94 lit. c) regulaminu postępowania przed Trybunałem. Zgodnie z tym przepisem wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zawiera omówienie powodów, dla których sąd odsyłający rozpatruje kwestię wykładni określonych przepisów prawa Unii Europejskiej, jak również związku, jaki dostrzega on między tymi przepisami a uregulowaniami krajowymi, które znajdują zastosowanie w postępowaniu głównym. Rozpatrywany wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie spełnia jednak tych wymogów.

31. W tej kwestii należy jednak przypomnieć, że pytania dotyczące prawa Unii korzystają z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał rozstrzygnięcia w przedmiocie postawionego przez sąd krajowy pytania prejudycjalnego jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego, które są niezbędne do udzielenia przydatnej odpowiedzi na przedstawione mu pytania [9].

32. W świetle tych kryteriów pytanie drugie jest istotne dla rozstrzygnięcia, ponieważ dotyczy istoty sporu przed sądem krajowym. W celu rozstrzygnięcia, czy powódka jest uprawniona do żądania odszkodowania z tytułu odmowy udzielenia płatnego urlopu, należy mianowicie ustalić, czy włoscy sędziowie pokoju są pracownikami w rozumieniu dyrektywy w sprawie czasu pracy.

33. Artykuł 7 dyrektywy w sprawie czasu pracy przewiduje jednakże jedynie minimalny wymiar urlopu wynoszący cztery tygodnie, podczas gdy w sierpniu 2018 r. przypadały dodatkowe dni robocze. Co więcej, z dyrektywy w sprawie czasu pracy nie wynika, by włoscy sędziowie pokoju mieli być podczas urlopu opłacani tak jak sędziowie zawodowi. W związku z tym należy również wyjaśnić, czy zakaz dyskryminacji zawarty w porozumieniu ramowym w sprawie pracy na czas określony wymaga, aby włoskim sędziom pokoju przyznano taką samą liczbę dni urlopu jak włoskim sędziom zawodowym oraz aby otrzymali oni za ten urlop takie samo wynagrodzenie.

34. Fakt, że według Consiglio Superiore della Magistratura (najwyższej rady sądownictwa) i samego sądu odsyłającego sędziowie pokoju niewątpliwie są pracownikami, nie pozbawia, wbrew stanowisku Komisji, pytania drugiego jego znaczenia. Zgodnie bowiem z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym Corte Suprema di Cassazione (najwyższy sąd kasacyjny, Włochy) i Consiglio di Stato

8 Punkt 22 wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

9 Wyroki: z dnia 22 czerwca 2010 r., Melki i Abdeli (C-188/10 i C-189/10, EU:C:2010:363, pkt 27); z dnia 19 grudnia 2013 r., Fish Legal i Shirley (C-279/12, EU:C:2013:853, pkt 30); z dnia 10 grudnia 2018 r., Wightman i in. (C-621/18, EU:C:2018:999, pkt 27); z dnia 19 listopada 2019 r., A.K. i in. (Niezależność Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego) (C-585/18, C-624/18 i C-625/18, EU:C:2019:982, pkt 98).

(rada stanu, Włochy), sądy ostatniej instancji właściwe w tej sprawie, odmawiają przyznania sędziom pokoju statusu pracowników i traktowania ich tak jak sędziów zawodowych [10]. Dodatkowo chodzi tu o pojęcie prawa Unii, które należy interpretować w sposób autonomiczny [11]. Należy zatem wyjaśnić tę kwestię.

35. Pytanie pierwsze, dotyczące prawa sądu krajowego do skierowania odesłania prejudycjalnego do Trybunału oraz wątpliwości co do niezawisłości sądu, ma również znaczenie dla dalszego badania dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, ponieważ jest ściśle związane z zastrzeżeniami zgłoszonymi przez Włochy i Komisję wobec dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. Ponadto duch współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem wymaga, aby w przypadku wątpliwości odpowiedzieć na pytania dotyczące prawa sądów krajowych do odesłania prejudycjalnego do Trybunału w zakresie, w jakim pytania te pozostają w związku ze sprawami zawisłymi przed tymi sądami [12].

36. Znaczenie pytania trzeciego dla rozstrzygnięcia sprawy jest najtrudniejsze do oceny. W tym pytaniu sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy włoskie przepisy dotyczące osobistej odpowiedzialności sędziego za winę umyślną lub rażące niedbalstwo „w przypadku oczywistego naruszenia przepisów ustawy oraz prawa Unii Europejskiej" są zgodne z wymogami prawa Unii.

37. Kwestia ta nie ma bezpośredniego znaczenia dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, gdyż ta nie dotyczy osobistej odpowiedzialności sędziów. Ma ona jednak znaczenie pośrednie, ponieważ w rozumieniu sędziego odsyłającego oznacza to, że musi on ponosić osobistą odpowiedzialność przed państwem, gdy stosuje niezgodne z prawem Unii przepisy krajowe, ale także gdy stosuje prawo Unii, a przez to nie stosuje przepisów krajowych. Taki dylemat mógłby uniemożliwić sądowi przyznanie powódce skutecznej ochrony sądowej. Kwestia ta ma zatem również znaczenie dla rozstrzygnięcia.

2. W przedmiocie niezawisłości sądu odsyłającego jako warunku prawa do skierowania odesłania prejudycjalnego do Trybunału

38. Co do zasady Trybunał uznał już uprawnienie włoskich sędziów pokoju do występowania z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, a tym samym uznał ich status jako „sądu" w rozumieniu art. 267 TFUE [13]. Jednakże zarówno Komisja, jak i Włochy, a także sam odsyłający sędzia pokoju, mają wątpliwości co do niezawisłości sędziego pokoju, który zwraca się do Trybunału o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w niniejszym postępowaniu.

39. Chociaż wątpliwości te mnie nie przekonują, to jednak wymagają one zbadania.

40. Przede wszystkim należy zauważyć, że niezawisłość jest jednym z wymogów, które Trybunał w swoim utrwalonym orzecznictwie stawia „sądowi" w rozumieniu art. 267 TFUE [14].

10 Punkt 14 wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wymienia w szczególności wyrok Consiglio di Stato (rady stanu) z dnia 18 lipca 2017 r. (nr 3556), a także wyroki Corte di Cassazione (najwyższego sądu kasacyjnego) z dnia 31 maja 2017 r. (nr 13721, ECLI:IT:CASS:2017:13721CIV); z dnia 16 listopada 2017 r. (nr 27198, ECLI:IT:CASS:2017:27198CIV); z dnia 4 stycznia 2018 r. (nr 99, ECLI:IT:CASS:2018:99CIV).

11 Wyroki: z dnia 14 października 2010 r., Union syndicale Solidaires Isère (C-428/09, EU:C:2010:612, pkt 28); z dnia 20 listopada 2018 r., Sindicatul Familia Constanța i in. (C-147/17, EU:C:2018:926, pkt 41).

12 Wyrok z dnia 16 grudnia 2008 r., Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723, pkt 68–70).

13 Zobacz na przykład wyrok z dnia 2 grudnia 2010 r., Jakubowska (C-225/09, EU:C:2010:729); postanowienia: z dnia 19 stycznia 2012 r., Patriciello (C-496/10, niepublikowane, EU:C:2012:24); z dnia 21 marca 2013 r., Mbaye (C-522/11, niepublikowane, EU:C:2013:190).

14 Wyroki: z dnia 14 czerwca 2011 r., Miles i in. (C-196/09, EU:C:2011:388, pkt 37); z dnia 17 lipca 2014 r., Torresi (C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088, pkt 17); z dnia 16 lutego 2017 r., Margarit Panicello (C-503/15, EU:C:2017:126, pkt 27). Inne kryteria to podstawa prawna istnienia organu, jego stały charakter, obligatoryjny charakter jego jurysdykcji, kontradyktoryjność postępowania, stosowanie przez organ przepisów prawa.

41. Niezawisłość sądów krajowych ma zasadnicze znaczenie w szczególności dla prawidłowego funkcjonowania systemu współpracy sądowej. Z tego powodu Trybunał uzależnia prawo organów, których zadaniem jest stosowanie prawa Unii, do wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym między innymi od ich niezawisłości [15].

42. Zgodnie z orzecznictwem wymóg niezawisłości organu odsyłającego obejmuje dwa aspekty: niezawisłość obiektywną, „zewnętrzną" oraz niezawisłość subiektywną, „wewnętrzną".

a) Obiektywna niezawisłość

43. Obiektywna niezawisłość zakłada, że sąd wykonuje swoje funkcje w pełni autonomicznie, bez podlegania żadnej hierarchii służbowej lub podporządkowania komukolwiek, i nie otrzymuje nakazów czy wskazówek z jakiegokolwiek źródła [16]. Chroni go to przed zewnętrzną interwencją lub naciskami mogącymi zagrozić niezależności osądu jego członków przy rozpatrywaniu przez nich sporów [17].

44. W pierwszym pytaniu sąd odsyłający wyraża wątpliwości co do swojej własnej obiektywnej niezawisłości, które związane są z warunkami pracy włoskich sędziów pokoju. Dokładniej rzecz ujmując, kwestia ta odnosi się w szczególności do wynagradzania sędziów pokoju, w tym prawa do płatnego urlopu, ale także do faktu, że wykonywanie przez nich funkcji jest ograniczone do czterech lat z możliwością przedłużenia na kolejne cztery lata.

45. Wynagrodzenie sędziów i czasowy charakter sprawowania przez nich funkcji rzeczywiście odgrywają rolę przy ocenie obiektywnej niezawisłości sądów, w szczególności w świetle najnowszego orzecznictwa Trybunału w sprawie wynagrodzeń sędziów w Portugalii [18] i niezależności polskich sądów [19]. Z orzecznictwa wynika przy tym również, że niezawisłość rozumiana w ten sposób jest warunkiem wstępnym prawa organu do wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym na podstawie art. 267 TFUE [20].

46. Dopuszczalność wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie jest jednak kwestionowana wyłącznie na skutek wątpliwości co do adekwatności wynagrodzenia danych sędziów, długości ich kadencji lub warunków ewentualnego przedłużenia kadencji. Podobnie jak w przypadku kwestii znaczenia wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, Trybunał powinien raczej wyjść z założenia, że sądy państw członkowskich posiadają wystarczającą obiektywną niezawisłość. Domniemanie to jest niezbędne już choćby ze względu na wzajemne zaufanie co do systemów sądownictwa państw członkowskich [21], które musi zostać przyjęte również przez Trybunał.

47. Takie domniemanie obiektywnej niezawisłości sądu odsyłającego może zostać obalone, ale w niniejszym przypadku nie występują żadne okoliczności wskazujące na to, że obiektywna niezawisłość sądu odsyłającego została naruszona. To, że trzecie pytanie również nie prowadzi do takiego wniosku, zostanie wyjaśnione w ramach odpowiedzi na to pytanie [22].

15 Wyrok z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 43).

16 Wyroki: z dnia 17 lipca 2014 r., Torresi (C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088, pkt 22); z dnia 6 października 2015 r., Consorci Sanitari del Maresme (C-203/14, EU:C:2015:664, pkt 19); z dnia 16 lutego 2017 r., Margarit Panicello (C-503/15, EU:C:2017:126, pkt 37).

17 Wyroki: z dnia 9 października 2014 r., TDC (C-222/13, EU:C:2014:2265, pkt 30); z dnia 6 października 2015 r., Consorci Sanitari del Maresme (C-203/14, EU:C:2015:664, pkt 19); z dnia 16 lutego 2017 r., Margarit Panicello (C-503/15, EU:C:2017:126, pkt 37).

18 Wyrok z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 43, 45).

19 Wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 45, 71, 72, a także pkt 108 i nast.).

20 Wyrok z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 43).

21 Zobacz wyroki: z dnia 11 lutego 2003 r., Gözütok i Brügge (C-187/01 i C-385/01, EU:C:2003:87, pkt. 33); z dnia 10 lutego 2009 r., Allianz i Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69, pkt 30): z dnia 5 września 2019 r., AH i in. (Domniemanie niewinności) (C-377/18, EU:C:2019:670, pkt 39); a także opinie: 1/03 (Nowa Konwencja z Lugano) z dnia 7 lutego 2006 r. (EU:C:2006:81, pkt 163); 2/13 (Przystąpienie Unii do EKPC) z dnia 18 grudnia 2014 r. (EU:C:2014:2454, pkt 168).

22 Poniżej pkt 113 i nast.

48. Na pytanie pierwsze należy zatem odpowiedzieć, że Giudice di pace di Bologna (sędzia pokoju w Bolonii) jest sądem w rozumieniu art. 267 TFUE.

b) W przedmiocie subiektywnej niezawisłości

49. Subiektywna niezawisłość łączy się z pojęciem bezstronności i dotyczy zachowania jednakowego dystansu do stron sporu i ich interesów w odniesieniu do jego przedmiotu. Aspekt ten wymaga przestrzegania obiektywizmu oraz braku wszelkiego interesu w rozstrzygnięciu sporu poza ścisłym stosowaniem przepisu prawa [23].

50. Włochy i Komisja kwestionują tę wewnętrzną niezawisłość sędziego pokoju, który wnosi do Trybunału o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w niniejszym postępowaniu. Ze względu na to bowiem, że przedmiotem sporu jest status i prawa sędziego pokoju, ma on z konieczności osobisty interes w rozstrzygnięciu przedmiotowej sprawy.

51. Trybunał odpowiadał już jednak na różne wnioski o wydanie orzeczeń w trybie prejudycjalnym w sprawie statusu sędziów, nie kwestionując przy tym niezawisłości sądów odsyłających [24].

52. Jednakże w niniejszej sprawie zachodzą okoliczności, które na pierwszy rzut oka mogą budzić wątpliwości co do subiektywnej niezawisłości odsyłającego sędziego pokoju. Argumenty przedstawione przez Włochy i Komisję idą mianowicie w tym kierunku, iż powódka oraz sędzia pokoju, który wystąpił z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, nadużyli przepisów o swojej właściwości w postępowaniu głównym.

53. Włochy i Komisja podkreślają w pierwszej kolejności, że podnoszone roszczenia wynikają ze sporu z zakresu prawa pracy, dotyczącego tego, czy sędziowie pokoju są pracownikami. We wcześniejszych wnioskach o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczących warunków pracy włoskich sędziów pokoju, odsyłający sędziowie pokoju wyraźnie wskazywali, że nie są właściwi do rozstrzygnięcia tego sporu. W związku z tym Trybunał odrzucił te wnioski jako niedopuszczalne [25].

54. Niniejsze postępowanie nie dotyczy jednak roszczeń z zakresu prawa pracy, lecz roszczenia z tytułu odpowiedzialności państwa. Włochy i Komisja nie kwestionują tego, że sędziowie pokoju są właściwi do orzekania w sprawie takich roszczeń. Fakt ten odróżnia niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym od uznanych za niedopuszczalne wniosków, o których mowa w przypisie 25.

55. Włochy twierdzą również, że właściwość sędziego pokoju opiera się na niedopuszczalnym zgodnie z włoskim prawem podziale roszczeń powódki wobec państwa włoskiego. Gdyby powódka dochodziła wszystkich swoich roszczeń, granice wartości przedmiotu sporu wyznaczone dla sędziów pokoju zostałby przekroczony. Powódka musiałaby zatem wnieść sprawę do powszechnego sądu cywilnego. Orzekający tam sędziowie zawodowi nie mieliby żadnego osobistego interesu w rozstrzygnięciu o statusie sędziego pokoju.

23 Wyroki: z dnia 9 października 2014 r., TDC (C-222/13, EU:C:2014:2265, pkt 31); z dnia 16 lutego 2017 r., Margarit Panicello (C-503/15, EU:C:2017:126, pkt 38).

24 Wyroki: z dnia 13 czerwca 2017 r., Florescu i in. (C-258/14, EU:C:2017:448, w szczególności pkt 61 i nast.); z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117); z dnia 7 lutego 2019 r., Escribano Vindel (C-49/18, EU:C:2019:106); z dnia 19 listopada 2019 r., A.K. i in. (Niezależność Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego) (C-585/18, C-624/18 i C-625/18, EU:C:2019:982).

25 Postanowienia: z dnia 6 września 2018 r., Di Girolamo (C-472/17, niepublikowane, EU:C:2018:684, pkt 30); z dnia 17 stycznia 2019 r., Rossi i in. (C-626/17, niepublikowane, EU:C:2019:28, pkt 26); Cipollone (C-600/17, niepublikowane, EU:C:2019:29, pkt 26).

56. Do Trybunału nie należy jednak badanie, czy postanowienie odsyłające jest zgodne z krajowymi przepisami dotyczącymi ustroju wymiaru sprawiedliwości i z przepisami proceduralnymi [26]. Tak Trybunał stwierdził już wyraźnie w odniesieniu do argumentu dotyczącego podziału wierzytelności w innych sprawach [27]. Przeciwnie, Trybunał powinien w tym zakresie oprzeć się na postanowieniu odsyłającym wydanym przez sąd państwa członkowskiego, również w przypadku wątpliwości co do stosowania krajowego prawa proceduralnego, o ile postanowienie to nie zostało uchylone na skutek wniesienia środków zaskarżenia ewentualnie przewidzianych przez prawo krajowe [28].

57. W przypadku wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym sędziowie krajowi, którzy składają taki wniosek, jedynie wszczynają postępowanie przed Trybunałem. Trybunał udziela natomiast odpowiedzi na własną odpowiedzialność, w związku z czym ewentualna stronniczość sędziego odsyłającego nie może mieć wpływu na wynik postępowania prejudycjalnego.

58. Wszelkie wątpliwości co do właściwości sądu odsyłającego i jego subiektywnej niezawisłości muszą być zatem podnoszone przede wszystkim za pomocą środków zaskarżenia przewidzianych w prawie krajowym.

59. W konsekwencji wątpliwości wyrażone przez Włochy i Komisję co do właściwości sądu odsyłającego w postępowaniu głównym nie stoją na przeszkodzie temu, by mógł on zwrócić się do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

3. W przedmiocie zastosowania postępowania nakazowego

60. Dalsze zarzuty Włoch i Komisji dotyczące dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym opierają się na tym, że postępowanie główne jest postępowaniem nakazowym i że strona przeciwna, państwo włoskie, nie miała jeszcze możliwości przedstawić swojego stanowiska w tym postępowaniu.

61. Komisja wnioskuje na tej podstawie, że sąd odsyłający nie rozpatruje sprawy w postępowaniu spornym, co jest wymagane do tego, by sądowi przysługiwało uprawnienie do wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym w rozumieniu art. 267 TFUE.

62. Co do zasady oczywiście wysłuchanie drugiej strony jest wskazane i zalecane zgodnie z prawem do bycia wysłuchanym. Jednakże Trybunał rozstrzygnął już, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym może zostać złożony do Trybunału również w postępowaniu niespornym [29], w szczególności w ramach włoskiego postępowania nakazowego [30], bez konieczności uprzedniego wysłuchania drugiej strony [31]. Decydujące jest raczej to, czy sąd odsyłający musi wydać rozstrzygnięcie w ramach postępowania mającego na celu wydanie orzeczenia o charakterze sądowym [32]. Tak jest właśnie w tym przypadku.

26 Wyroki: z dnia 14 stycznia 1982 r., Reina (65/81, EU:C:1982:6, pkt 7); z dnia 11 kwietnia 2000 r., Deliège (C-51/96 i C-191/97, EU:C:2000:199, pkt 29); z dnia 16 czerwca 2015 r., Gauweiler i in. (C-62/14, EU:C:2015:400, pkt 26); z dnia 10 grudnia 2018 r., Wightman i in. (C-621/18, EU:C:2018:999, pkt 30).

27 Postanowienia: z dnia 6 września 2018 r., Di Girolamo (C-472/17, niepublikowane, EU:C:2018:684, pkt 24, 30); z dnia 17 stycznia 2019 r., Rossi i in. (C-626/17, niepublikowane, EU:C:2019:28, pkt 22, 26).

28 Wyroki: z dnia 14 stycznia 1982 r., Reina (65/81, EU:C:1982:6, pkt 7); z dnia 20 października 1993 r., Balocchi (C-10/92, EU:C:1993:846, pkt 16); z dnia 11 lipca 1996 r., SFEI i in. (C-39/94, EU:C:1996:285, pkt 24); z dnia 7 lipca 2016 r., Genentech (C-567/14, EU:C:2016:526, pkt 23).

29 Wyroki: z dnia 27 kwietnia 2006 r., Standesamt Stadt Niebüll (C-96/04, EU:C:2006:254, pkt 13); z dnia 25 czerwca 2009 r., Roda Golf & Beach Resort (C-14/08, EU:C:2009:395, pkt. 33).

30 Wyroki: z dnia 14 grudnia 1971 r., Politi (43/71, EU:C:1971:122, pkt 4, 5); z dnia 18 czerwca 1998 r., Corsica Ferries France (C-266/96, EU:C:1998:306, pkt 23).

31 Wyroki: z dnia 28 czerwca 1978 r., Simmenthal (70/77, EU:C:1978:139, pkt 10, 11); z dnia 20 października 1993 r., Balocchi (C-10/92, EU:C:1993:846, pkt 14); z dnia 3 marca 1994 r., Eurico Italia i in. (C-332/92, C-333/92 i C-335/92, EU:C:1994:79, pkt 11).

32 Wyrok z dnia 16 grudnia 2008 r., Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723, pkt 56).

B. W przedmiocie roszczenia sędziego pokoju o udzielenie urlopu (pytanie drugie)

63. W celu ustalenia, czy i w jakim zakresie powódka może ubiegać się o odszkodowanie z tytułu odmowy udzielenia płatnego urlopu, należy wyjaśnić, czy włoscy sędziowie pokoju są pracownikami w rozumieniu dyrektywy w sprawie czasu pracy. Ponadto ze względu na to, że sierpień trwa dłużej niż minimalny czterotygodniowy urlop przewidziany w art. 7 dyrektywy w sprawie czasu pracy, należy również zbadać, czy zakaz dyskryminacji zawarty w porozumieniu ramowym w sprawie pracy na czas określony wymaga przyznania włoskim sędziom pokoju takiej samej liczby dni urlopu i takiego samego wynagrodzenia za czas urlopu jak włoskim sędziom zawodowym.

1. W przedmiocie dyrektywy w sprawie czasu pracy

64. Na mocy art. 7 ust. 1 dyrektywy w sprawie czasu pracy państwa członkowskie przyjmują niezbędne środki w celu zapewnienia, by każdy pracownik był uprawniony do corocznego płatnego urlopu w wymiarze co najmniej czterech tygodni.

65. Należy zatem wyjaśnić, czy dyrektywa w sprawie czasu pracy ma zastosowanie do włoskich sędziów pokoju [zob. lit. a) poniżej] i czy włoscy sędziowie pokoju są pracownikami w rozumieniu tego przepisu [zob. lit. b) poniżej].

a) W przedmiocie zakresu zastosowania dyrektywy w sprawie czasu pracy

66. Artykuł 1 ust. 3 dyrektywy w sprawie czasu pracy definiuje jej zakres stosowania poprzez odesłanie do art. 2 dyrektywy 89/391.

67. Zgodnie z art. 2 ust. 1 dyrektywy 89/391 ma ona zastosowanie „we wszystkich sektorach działalności, zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym".

68. Chociaż w podanych przykładach nie wspomina się wyraźnie o działalności sądowniczej włoskich sędziów pokoju, jest ona również działalnością publiczną. W związku z tym wchodzi ona zasadniczo w zakres zastosowania tych dwóch dyrektyw.

69. Jak wynika z art. 2 ust. 2 akapit pierwszy dyrektywy 89/391, dyrektywa ta nie będzie jednak miała zastosowania tam, gdzie istniałaby sprzeczność interesów – w odniesieniu do specyficznej działalności publicznej i społecznej, takiej jak siły zbrojne czy policja, lub też w odniesieniu do określonych dziedzin działalności w zakresie usług związanych z ochroną cywilną.

70. W istocie kryterium użyte w art. 2 ust. 2 akapit pierwszy dyrektywy 89/391 dla wykluczenia określonej działalności z zakresu stosowania tej dyrektywy i pośrednio z zakresu stosowania dyrektywy w sprawie czasu pracy oparte jest nie na przynależności pracowników do jednej z ogólnie wskazanych w tym przepisie dziedzin działalności, lecz wyłącznie na specyficznym charakterze szczególnych zadań wykonywanych przez pracowników sektorów objętych tym przepisem, który to charakter uzasadnia wyjątek od reguł sformułowanych przez wyżej wskazaną dyrektywę z uwagi na absolutną konieczność zagwarantowania skutecznej ochrony zbiorowości [33].

71. Nie ma jednak wyraźnego powodu, aby co do zasady wykluczyć włoskich sędziów pokoju z zakresu stosowania obu dyrektyw. W szczególności przepisy dotyczące urlopu można by w sposób oczywisty stosować bez większych problemów również do włoskich sędziów pokoju, ponieważ włoscy sędziowie zawodowi korzystają z płatnego urlopu.

33 Postanowienie z dnia 14 lipca 2005 r., Personalrat der Feuerwehr Hamburg (C-52/04, EU:C:2005:467, pkt 51), a także wyroki: z dnia 12 stycznia 2006 r., Komisja/Hiszpania (C-132/04, niepublikowany, EU:C:2006:18, pkt 24); z dnia 20 listopada 2018 r., Sindicatul Familia Constanța i in. (C-147/17, EU:C:2018:926, pkt 55).

72. W związku z tym dyrektywa w sprawie czasu pracy ma zastosowanie do włoskich sędziów pokoju.

b) W przedmiocie pojęcia pracownika w dyrektywie w sprawie czasu pracy

73. Należy zatem wyjaśnić, czy włoscy sędziowie pokoju są pracownikami w rozumieniu art. 7 dyrektywy w sprawie czasu pracy.

74. Dla celów stosowania dyrektywy w sprawie czasu pracy pojęcie pracownika nie może być różnie interpretowane w zależności od przepisów krajowych, lecz ma ono samodzielne znaczenie na gruncie prawa Unii [34]. Dlatego też, w przeciwieństwie do tego, co twierdzi rząd włoski, nie może być rozstrzygające, iż działalność sędziów pokoju jest w prawie krajowym traktowana jak sprawowanie urzędu honorowego.

75. Przeciwnie, prawo Unii definiuje pojęcie pracownika na podstawie obiektywnych kryteriów, które charakteryzują stosunek pracy, z uwzględnieniem praw i obowiązków zainteresowanej osoby. Istotną cechą charakterystyczną stosunku pracy jest okoliczność, że dana osoba wykonuje przez pewien okres, na rzecz innej osoby i pod jej kierownictwem, pracę, w zamian za którą otrzymuje wynagrodzenie [35]. Nie obejmuje to przy tym czynności wykonywanych na tak niewielką skalę, że można je jedynie uznać za marginalne i pomocnicze [36].

76. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez sąd odsyłający powódka w znacznym stopniu świadczyła pracę na rzecz włoskiego wymiaru sprawiedliwości. Jako sędzia karny, w okresie od 1 lipca 2017 r. do 30 czerwca 2018 r., wydała 478 wyroków i 1326 postanowień o umorzeniu postępowania. Ponadto odbywała dwa posiedzenia w tygodniu, z wyjątkiem okresu urlopowego w sierpniu 2018 r. Za powyższe otrzymywała również wynagrodzenie, które w lipcu 2018 r. wyniosło około 3000 EUR netto.

77. Fakt, że wynagrodzenie składało się z kilku składników, wbrew opinii Włoch nie stoi na przeszkodzie przyjęciu istnienia stosunku pracy, ponieważ Trybunał orzekł już w przeszłości o sposobie obliczania wynagrodzenia za czas urlopu w takich przypadkach [37].

78. Warunek dotyczący wynagrodzenia należałoby ewentualnie ocenić inaczej, jeżeli wynagrodzenie miałoby charakter rekompensaty z tytułu poniesionych kosztów lub rekompensaty za utratę zysków.

79. W niniejszej sprawie jest to jednak wykluczone ze względu na sam zakres i czas trwania działalności powódki. Przy dwóch dniach rozpraw w tygodniu i zakończeniu około 1800 postępowań w roku nie ma miejsca na inną działalność, z której zarobki mogłyby zostać rekompensowane. W związku z tym wynagrodzenie nie może ograniczać się do rekompensaty z tytułu poniesionych kosztów, lecz musi przynajmniej pokrywać koszty utrzymania i gwarantować obiektywną niezawisłość sędziów pokoju.

34 Wyroki: z dnia 14 października 2010 r., Union syndicale Solidaires Isère (C-428/09, EU:C:2010:612, pkt 28); z dnia 20 listopada 2018 r., Sindicatul Familia Constanța i in. (C-147/17, EU:C:2018:926, pkt 41).

35 Wyroki: z dnia 14 października 2010 r., Union syndicale Solidaires Isère (C-428/09, EU:C:2010:612, pkt 28); z dnia 20 listopada 2018 r., Sindicatul Familia Constanța i in. (C-147/17, EU:C:2018:926, pkt 41).

36 Wyroki: z dnia 3 maja 2012 r., Neidel (C-337/10, EU:C:2012:263, pkt 23); z dnia 26 marca 2015 r., Fenoll (C-316/13, EU:C:2015:200, pkt 27).

37 Wyroki: z dnia 15 września 2011 r., Williams i in. (C-155/10, EU:C:2011:588, pkt 22–29); z dnia 22 maja 2014 r., Lock (C-539/12, EU:C:2014:351, pkt 27–34).

80. Ta konieczność wynagradzania wynika również z daleko idących regulacji dotyczących niemożności łączenia stanowiska sędziego pokoju z określonymi innymi rodzajami działalności zawodowej [38]. Praktycznie wykluczają one możliwość zarabiania na życie w jakikolwiek inny sposób. W szczególności sędziowie pokoju nie mogą wykonywać zbliżonej ze względu na ich niezbędne wykształcenie prawnicze działalności adwokackiej – przynajmniej w okręgu sądowym, w którym sprawują oni swój urząd [39].

81. Ponadto zgodnie z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynagrodzenie włoskich sędziów pokoju podlega takiemu samemu opodatkowaniu jak wynagrodzenie innych pracowników. Natomiast fakt, że nie są pobierane składki na ubezpieczenie społeczne, wydaje się mieć drugorzędne znaczenie, w szczególności ze względu na fakt, że – jak się wydaje – sędziowie pokoju nie korzystają z odnośnego zabezpieczenia społecznego [40].

82. Stosunek pracy zakłada jednak istnienie stosunku podporządkowania między pracownikiem a jego pracodawcą. Istnienie takiego stosunku należy oceniać odrębnie dla każdego szczególnego wypadku na podstawie wszystkich elementów i okoliczności charakteryzujących stosunki między stronami [41].

83. Chociaż sędziowie nie mogą oczywiście podlegać instrukcjom przy wydawaniu orzeczeń sądowych, gdyż byłoby to niezgodne z ich konieczną obiektywną niezawisłością [42], nie wyklucza to jednak uznania ich za pracowników [43]. Nie tylko są oni ogólnie związani przepisami prawa, ale również podlegają szczególnym obowiązkom, a nawet instrukcjom z racji swojej działalności – na przykład w zakresie prowadzenia rozpraw w określonych miejscach lub w określonym czasie. W związku z tym Trybunał uznaje sędziów za pracowników również w odniesieniu do niedogodności związanych z przejściem w stan spoczynku i z uposażeniem pobieranym w stanie spoczynku [44].

84. Zwłaszcza włoscy sędziowie pokoju podlegają podobnym wymogom dyscyplinarnym jak sędziowie zawodowi. Są one egzekwowane przez Consiglio Superiore della Magistratura (najwyższą radę sądownictwa) wspólnie z ministrem sprawiedliwości [45].

85. Należałoby jednak wykluczyć istnienie stosunku pracy, gdyby sędziowie pokoju mogli swobodnie decydować o tym, jakimi postępowaniami będą się zajmować. Wtedy, podobnie jak adwokaci, mieliby oni dużą swobodę w określaniu zakresu i czasu swojej pracy. Z drugiej strony pozostawałoby bez znaczenia, gdyby sędziowie pokoju mogli z góry wskazywać, że chcieliby oni w pewnym okresie czasu przyjąć do rozpoznania mniejszą liczbę postępowań. Dopóki ich działalność nie stanie się przez to całkowicie marginalna i nieistotna z uwagi na swój zakres, będzie ona nadal stanowiła stosunek pracy, którego warunki określone są przez innych. Ze względu na to, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym i argumenty uczestników postępowania nie zawierają żadnej wskazówki w tym względzie, zbadanie tej kwestii należy do sądu krajowego.

38 Punkty 87 i 97 wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

39 Punkt 87 wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

40 Zobacz pkt 102 wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

41 Wyroki: z dnia 14 października 2010 r., Union syndicale Solidaires Isère (C-428/09, EU:C:2010:612, pkt 29); z dnia 26 marca 2015 r., Fenoll (C-316/13, EU:C:2015:200, pkt 29); z dnia 20 listopada 2018 r., Sindicatul Familia Constanța i in. (C-147/17, EU:C:2018:926, pkt 42).

42 Zobacz wyrok z dnia 1 marca 2012 r., O'Brien (C-393/10, EU:C:2012:110, pkt 48), a także pkt 43 niniejszej opinii.

43 Zobacz podobnie wyrok z dnia 1 marca 2012 r., O'Brien (C-393/10, EU:C:2012:110, pkt 47).

44 Wyrok z dnia 5 listopada 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność sądów powszechnych) (C-192/18, EU:C:2019:924, pkt 61). Zobacz również wyrok z dnia 6 listopada 2012 r., Komisja/Węgry (C-286/12, EU:C:2012:687).

45 Punkt 90 i nast. wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

86. Wynika z tego, że art. 7 dyrektywy w sprawie czasu pracy należy interpretować w ten sposób, że włoski sędzia pokoju, którego wynagrodzenie składa się z niewielkiej kwoty podstawowej oraz płatności za sprawy zakończone i przeprowadzone rozprawy, powinien być uznany za pracownika w rozumieniu art. 7 dyrektywy w sprawie czasu pracy i w związku z tym przysługuje mu roszczenie o co najmniej czterotygodniowy coroczny płatny urlop, jeżeli w znacznym zakresie wykonuje czynności sędziego, nie może sam decydować o tym, które sprawy będzie rozpatrywać i podlega takim samym wymogom dyscyplinarnym jak sędziowie zawodowi.

2. W przedmiocie porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony

87. Pozostaje jednak do wyjaśnienia, czy włoskim sędziom pokoju przysługuje poza urlopem minimalnym określonym w art. 7 dyrektywy w sprawie czasu pracy – takie samo roszczenie o udzielenie płatnego urlopu i takie samo wynagrodzenie za czas urlopu jak włoskim sędziom zawodowym. Takie roszczenie mogłoby wynikać z zakazu dyskryminacji ustanowionego w klauzuli 4 porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony.

a) Włoscy sędziowie pokoju jako pracownicy zatrudnieni na czas określony

88. Przede wszystkim należy zastanowić się, czy za pracowników w rozumieniu porozumienia ramowego należy uznać również włoskich sędziów pokoju, czy też Włochy, przynajmniej w odniesieniu do porozumienia ramowego, mają słuszność, twierdząc, że jest to urząd honorowy.

89. Na pierwszy rzut oka wydaje się, że Włochy mogą w tym względzie oprzeć się na treści klauzuli 2 ust. 1 porozumienia ramowego. Zgodnie z nią porozumienie ma zastosowanie do pracowników zatrudnionych na czas określony, na podstawie umowy o pracę lub w ramach stosunku pracy określonego przez ustawodawstwo, układy zbiorowe lub praktykę obowiązującą *w każdym z państw członkowskich*. Można by to rozumieć w ten sposób, że zakwalifikowanie przez Włochy działalności sędziego pokoju jako urzędu honorowego wyklucza stosowanie porozumienia ramowego.

90. Jednakże Trybunał wywnioskował z brzmienia tego przepisu, że zakres porozumienia ramowego został zakreślony szeroko [46].

91. W konsekwencji zgodnie z utrwalonym orzecznictwem definicja pojęcia „pracownika zatrudnionego na czas określony" w rozumieniu porozumienia ramowego, zawarta w jego klauzuli 3 ust. 1, obejmuje wszystkich pracowników, bez różnicy, czy pracodawca, z którym są związani, jest podmiotem publicznym, czy prywatnym, i to niezależnie od kwalifikacji danej umowy w prawie krajowym [47].

92. Trybunał opiera ten wniosek w szczególności na znaczeniu zasad równości traktowania i niedyskryminacji, będących zasadami ogólnymi prawa Unii. Ze względu na nie porozumienie ramowe należy uznać za mające charakter generalny – celem zagwarantowania pracownikom zatrudnionym na czas określony korzystania z takich samych korzyści jak te zarezerwowane dla porównywalnych pracowników zatrudnionych na czas określony – z wyjątkiem sytuacji, gdy odmienne traktowanie uzasadnione jest obiektywnymi powodami. Przepisy tego porozumienia stanowią normy prawa socjalnego Unii posiadające szczególne znaczenie, z których jako minimalnych wymogów o charakterze ochronnym powinien korzystać każdy pracownik [48].

46 Wyroki: z dnia 4 lipca 2006 r., Adeneler i in. (C-212/04, EU:C:2006:443, pkt 56); z dnia 9 lipca 2015 r., Regojo Dans (C-177/14, EU:C:2015:450, pkt 30).

47 Wyroki: z dnia 4 lipca 2006 r., Adeneler i in. (C-212/04, EU:C:2006:443, pkt 56); z dnia 9 lipca 2015 r., Regojo Dans (C-177/14, EU:C:2015:450, pkt 31).

48 Wyroki z dnia 13 września 2007 r., Del Cerro Alonso (C-307/05, EU:C:2007:509, pkt 27); z dnia 9 lipca 2015 r., Regojo Dans (C-177/14, EU:C:2015:450, pkt 32).

93. Praktyczna skuteczność porozumienia ramowego i jego jednolite stosowanie w państwach członkowskich zostałyby w poważny sposób zakwestionowane, gdyby zastrzeżono dla tych państw członkowskich możliwość wyłączenia według swego upodobania niektórych kategorii osób z ochrony, którą dają te instrumenty Unii [49]. Trybunał odmówił zatem wyłączenia niektórych kategorii pracowników, na przykład mających status pracowników zatrudnionych na stanowisku doradczym i asystenckim [50] lub pracowników, których zatrudnienie ma charakter „urzędniczy" [51], z zakresu stosowania porozumienia ramowego.

94. Porozumienie ramowe ma zatem zastosowanie do ogółu pracowników świadczących pracę za wynagrodzeniem w ramach łączącego ich z pracodawcą stosunku pracy na czas określony [52].

95. Jak już wyjaśniono, włoscy sędziowie pokoju pozostają w stosunku pracy z ministerstwem sprawiedliwości [53]. Jego zakończenie jest określone w ten sposób, iż sędziowie pokoju są mianowani na cztery lata, a aktualnie możliwa jest tylko jedna ponowna nominacja. Powódka pracuje jednak jako sędzia pokoju od ponad siedemnastu lat, aczkolwiek także na podstawie nominacji dokonywanych na czas określony.

96. W związku z tym włoscy sędziowie pokoju są pracownikami w rozumieniu porozumienia ramowego, w każdym razie, jeśli pracują w podobnym zakresie jak powódka.

b) W przedmiocie odmiennych warunków pracy sędziów pokoju i sędziów zawodowych

97. W związku z tym należy zbadać, czy różnice w warunkach pracy włoskich sędziów pokoju i sędziów zawodowych, w szczególności w zakresie ich prawa do urlopu i wynagrodzenia, są dopuszczalne.

98. Klauzula 4 ust. 1 stanowi, że pracownicy zatrudnieni na czas określony nie będą traktowani w sposób mniej korzystny niż porównywalni pracownicy zatrudnieni na czas nieokreślony, jedynie z tego powodu, że pracują na czas określony, chyba że zróżnicowane traktowanie uzasadnione jest powodami o charakterze obiektywnym.

99. Zgodnie z definicją pojęcia „porównywalnego pracownika zatrudnionego na czas nieokreślony" z klauzuli 3 ust. 2 akapit pierwszy porozumienia ramowego punkt wyjścia dla rozważań dotyczących porównywalności między pracownikami zatrudnionymi na czas określony i pracownikami zatrudnionymi na czas nieokreślony, które zobowiązany jest przeprowadzić sąd odsyłający, stanowi kwestia, czy te dwie kategorie pracowników wykonują identyczną lub podobną pracę bądź zawód. Należy to wyjaśnić, biorąc pod uwagę określony zbiór czynników, takich jak charakter pracy, wymagane wykształcenie i warunki pracy [54].

49 Wyroki: z dnia 13 września 2007 r., Del Cerro Alonso (C-307/05, EU:C:2007:509, pkt 29); z dnia 9 lipca 2015 r., Regojo Dans (C-177/14, EU:C:2015:450, pkt 34).

50 Wyrok z dnia 9 lipca 2015 r., Regojo Dans (C-177/14, EU:C:2015:450, pkt 34).

51 Wyrok z dnia 13 września 2007 r., Del Cerro Alonso (C-307/05, EU:C:2007:509, pkt 29).

52 Wyroki: z dnia 13 września 2007 r., Del Cerro Alonso (C-307/05, EU:C:2007:509, pkt 28); z dnia 9 lipca 2015 r., Regojo Dans (C-177/14, EU:C:2015:450, pkt 33).

53 Zobacz pkt 73–86 powyżej.

54 Wyroki: z dnia 8 września 2011 r., Rosado Santana (C-177/10, EU:C:2011:557, pkt 66); z dnia 13 marca 2014 r., Nierodzik (C-38/13, EU:C:2014:152, pkt 31), a także postanowienia: z dnia 18 marca 2011 r., Montoya Medina (C-273/10, niepublikowane, EU:C:2011:167, pkt 37); z dnia 9 lutego 2017 r., Rodrigo Sanz (C-443/16, EU:C:2017:109, pkt 38); podobnie już wyrok z dnia 31 maja 1995 r., Royal Copenhagen (C-400/93, EU:C:1995:155, pkt 33).

100. Na pierwszy rzut oka włoscy sędziowie pokoju i sędziowie zawodowi wykonują podobną pracę, a mianowicie sprawują urząd sędziego. Nie przedstawiono żadnych różnic, jeśli chodzi o wymagane wykształcenie. Znaczenie i stopień złożoności rozpatrywanych spraw mogą się jednak różnić. Zgodnie z art. 106 ust. 2 włoskiej konstytucji sędziowie pokoju mogą orzekać jedynie jednoosobowo, a więc nie w sądach kolegialnych. Ponadto sędziowie pokoju zajmują się w pierwszej instancji sprawami mniejszej wagi, podczas gdy sędziowie zawodowi rozstrzygają w wyższych instancjach sprawy o większym znaczeniu.

101. Istnieje również istotna różnica w dostępie do urzędu sędziego. Włoscy sędziowie zawodowi są powoływani na podstawie formalnej procedury wyboru, tj. konkursu między różnymi kandydatami posiadającymi określone kwalifikacje obejmującego specjalne egzaminy. Wyznaczenie sędziów pokoju nie zakłada natomiast przeprowadzenia żadnego takiego konkursu, lecz zasadza się na tytułach tych sędziów, czyli ich kwalifikacjach zawodowych. Trybunał nie uznał jednak takiej różnicy w wyborze za istotną, przynajmniej w odniesieniu do uznawania doświadczenia zawodowego nauczycieli szkół średnich [55].

102. Nie można jednak wykluczyć, że sposób doboru pracowników może uzasadniać różnice w stosunku do innych warunków pracy, takich jak rodzaj pracy, wynagrodzenie lub perspektywy awansu.

103. Rozstrzygnięcie Trybunału w sprawie uznawania doświadczenia zawodowego nauczycieli szkół średnich potwierdza zatem mój pogląd, że decydujące jest, czy pracownicy zatrudnieni na czas określony i na czas nieokreślony znajdują się w porównywalnej sytuacji także i właśnie *w odniesieniu do warunków pracy będących przedmiotem sporu* [56].

104. Tak jak w pozostałych przypadkach, badając występowanie praktyk dyskryminujących, należy określać i oceniać porównywalność stanów faktycznych, między innymi w świetle przedmiotu i celu konkretnego aktu wprowadzającego rzeczone rozróżnienie. Ponadto uwzględnieniu podlegają zasady i cele dziedziny prawa, do której należy dany akt [57].

105. Tym samym kryteria oceny różnych świadczeń pracodawcy, przysługujących na podstawie umowy o pracę lub mocą ustawy pracownikom zatrudnionym na czas określony z jednej strony i pracownikom zatrudnionym na czas nieokreślony z drugiej strony, z konieczności obejmują także faktyczną i prawną sytuację, w której mają być dochodzone określone świadczenia pracodawcy [58].

106. W świetle tych rozważań w odniesieniu do przysługującego okresu urlopu porównywalność występuje. Włoscy sędziowie pokoju, ze względu na swoją podobną działalność, mają porównywalną potrzebę odpoczynku i korzystania z wolnego czasu co sędziowie zawodowi.

107. Nie ma też żadnego obiektywnego powodu, który uzasadniałby gorsze traktowanie włoskich sędziów pokoju w tym względzie w porównaniu z sędziami zawodowymi.

55 Wyrok z dnia 20 września 2018 r., Motter (C-466/17, EU:C:2018:758, pkt 33 i 34).

56 Moje opinie w sprawach Montero Mateos (C-677/16, EU:C:2017:1021, pkt 44), Grupo Norte Facility (C-574/16, EU:C:2017:1022, pkt 49) i Vernaza Ayovi (C-96/17, EU:C:2018:43, pkt 71).

57 Wyroki: z dnia 16 grudnia 2008 r., Arcelor Atlantique et Lorraine i in. (C-127/07, EU:C:2008:728, pkt 26): z dnia 11 lipca 2013 r., Ziegler/Komisja (C-439/11 P, EU:C:2013:513, pkt 167); z dnia 26 lipca 2017 r., Persidera (C-112/16, EU:C:2017:597, pkt 46).

58 Podobnie wyrok z dnia 12 grudnia 2013 r., Carratù (C-361/12, EU:C:2013:830, pkt 44 i 45), a także wyrok z dnia 5 czerwca 2018 r., Montero Mateos (C-677/16, EU:C:2018:393, pkt 59).

108. Z drugiej strony te dwie grupy nie są porównywalne, jeśli chodzi o wysokość wynagrodzenia podczas urlopu, ponieważ ich praca jest wynagradzana w różny sposób. Włoscy sędziowie zawodowi otrzymują stałą pensję, podczas gdy wynagrodzenie sędziów pokoju składa się z podstawowej kwoty miesięcznej oraz dalszych płatności za dni rozpraw i zakończone postępowania. Gdyby jednak Trybunał założył, że istnieje porównywalność, to te różnice w charakterze wynagrodzenia stanowiłyby co najmniej obiektywną przyczynę nierównego traktowania włoskich sędziów pokoju i sędziów zawodowych w zakresie wynagrodzenia za czas urlopu.

109. W związku z tym celem obliczenia wynagrodzenia za czas urlopu włoskiego sędziego pokoju nie można opierać się na wysokości pensji sędziego zawodowego. To wynagrodzenie za czas urlopu musi być raczej obliczane na podstawie zwykłego wynagrodzenia włoskich sędziów pokoju poza okresem urlopowym [59].

110. Na wypadek gdyby Trybunał potraktował niniejsze postępowanie jako okazję do zbadania również zgodności różnic w wynagrodzeniu włoskiego sędziego pokoju i sędziów zawodowych z klauzulą 4 porozumienia ramowego, chciałabym krótko wspomnieć, że w świetle dostępnych informacji nie uważam sytuacji włoskich sędziów pokoju i sędziów zawodowych za porównywalną w zakresie wynagrodzenia.

111. Przy tym porównaniu kluczowe znaczenie ma dostęp do urzędu sędziego i różny charakter prowadzonych spraw. Ze względu na wyłanianie najlepszych kandydatów w trakcie formalnej procedury wyboru po przeprowadzeniu specjalnych egzaminów i ze względu na związane z tym perspektywy zawodowe należy założyć, że sędziowie zawodowi, pomimo podobnych wymagań co do wykształcenia, mają lepsze kwalifikacje niż sędziowie pokoju. A jeśli prawdą jest, że sędziowie pokoju zajmują się w pierwszej instancji sprawami o mniejszym znaczeniu, podczas gdy sędziowie zawodowi działają w sądach wyższych instancji i zajmują się sprawami o większym znaczeniu, to te dwie grupy właściwie nie są porównywalne pod względem wynagrodzenia; a przynajmniej różnice w ich wynagrodzeniu są uzasadnione.

c) Wnioski wstępne

112. Wynika z tego, że sędzia pokoju mianowany jedynie na czas określony znajduje się w sytuacji porównywalnej do włoskich sędziów zawodowych, jeśli chodzi o wymiar corocznego płatnego urlopu, w związku z czym na mocy klauzuli 4 porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony sędzia pokoju może domagać się udzielania urlopu w takim samym wymiarze co sędziowie zawodowi. Wynagrodzenie podczas urlopu oblicza się na podstawie jego zwykłego wynagrodzenia podczas wykonywania obowiązków sędziego.

C. W przedmiocie odpowiedzialności włoskich sędziów (pytanie trzecie)

113. Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy jest zgodne z wymogami prawa Unii, aby prawo krajowe przewidywało odpowiedzialność osobistą sędziów orzekających za winę umyślną lub rażące niedbalstwo „w przypadku oczywistego naruszenia przepisów ustawy oraz prawa Unii Europejskiej”. Zgodnie z rozumieniem sądu odsyłającego przepis ten oznacza, że sędzia ponosi odpowiedzialność, gdy stosuje prawo krajowe z naruszeniem prawa Unii, ale także gdy stosuje nadrzędne prawo Unii, pozostawiając prawo krajowe bez zastosowania.

59 Zobacz w tym względzie wyroki wymienione w przypisie 37 i wyrok z dnia 11 listopada 2015 r., Greenfield (C-219/14, EU:C:2015:745, pkt 54–56).

114. Z perspektywy prawa Unii należy zauważyć, że groźba nałożenia sankcji za stosowanie prawa Unii w przypadku jednoczesnego niestosowania niezgodnego z nim prawa krajowego byłaby sprzeczna z zasadą pierwszeństwa prawa Unii, z zasadą lojalnej współpracy wyrażoną w art. 4 ust. 3 TUE oraz z prawem do skutecznej ochrony sądowej na podstawie art. 47 karty praw podstawowych. Jednocześnie wątpliwe byłoby, czy sędzia, wobec groźby odpowiedzialności za stosowanie nadrzędnego prawa Unii, mógłby nadal stosować to prawo w sposób niezależny.

115. W związku z powyższym przepis dotyczący odpowiedzialności osobistej sędziego za winę umyślną lub rażące niedbalstwo „w przypadku oczywistego naruszenia przepisów ustawy oraz prawa Unii Europejskiej" należy interpretować w ten sposób, że stosowanie nadrzędnego prawa Unii nie prowadzi do powstania odpowiedzialności sędziego. Taka jest zresztą interpretacja odpowiednich przepisów, którą Włochy przedstawiają przed Trybunałem.

116. Jeżeli taka interpretacja nie jest możliwa, przepisy te nie mogą być stosowane. W żadnym wypadku danemu sędziemu nie może zagrażać sankcja za prawidłowe stosowanie prawa Unii.

V. Wnioski

117. W związku z powyższym proponuję, aby Trybunał orzekł w następujący sposób:

1) Giudice di pace di Bologna (sędzia pokoju w Bolonii) jest sądem w rozumieniu art. 267 TFUE.

2) Artykuł 7 dyrektywy 2003/88/WE dotyczącej niektórych aspektów organizacji czasu pracy należy interpretować w ten sposób, że włoski sędzia pokoju, którego wynagrodzenie składa się z niewielkiej kwoty podstawowej oraz płatności za sprawy zakończone i przeprowadzone rozprawy, powinien być uznany za pracownika w rozumieniu art. 7 dyrektywy w sprawie czasu pracy i w związku z tym ma prawo do co najmniej czterech tygodni płatnego corocznego urlopu, jeżeli wykonuje działalność sędziego w znacznym zakresie, nie może sam decydować o tym, które sprawy będzie rozpatrywać, i podlega takim samym wymogom dyscyplinarnym jak sędziowie zawodowi.

   Jeśli chodzi o czas trwania corocznego płatnego urlopu, taki sędzia pokoju, mianowany jedynie na czas określony, jest pracownikiem porównywalnym z włoskimi sędziami zawodowymi. W związku z tym zgodnie z klauzulą 4 porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony może on domagać się udzielania urlopu w takim samym wymiarze co sędziowie zawodowi. Wynagrodzenie w trakcie urlopu oblicza się na podstawie jego zwykłego wynagrodzenia podczas wykonywania obowiązków sędziego.

3) Przepis dotyczący odpowiedzialności osobistej sędziego za winę umyślną lub rażące niedbalstwo „w przypadku oczywistego naruszenia przepisów ustawy oraz prawa Unii Europejskiej" należy z kolei interpretować w świetle prawa Unii w taki sposób, że stosowanie nadrzędnego prawa Unii nie prowadzi do powstania odpowiedzialności sędziego. Jeśli taka interpretacja nie jest możliwa, taki przepis nie podlega stosowaniu.